

ОСОБЛИВОСТІ ЗМІСТУ ПОЧАТКОВОГО КУРСУ МОВНО-ЛІТЕРАТУРНОЇ ОСВІТИ В НОВІЙ УКРАЇНСЬКІЙ ШКОЛІ

Пономарьова Катерина,

кандидат педагогічних наук, старший науковий співробітник, провідний науковий співробітник відділу початкової освіти Інституту педагогіки НАПН України, м. Київ, Україна

Анотація

У тезах розкрито зміст та очікувані результати мовно-літературної освіти в початковій школі. Визначено пріоритетні завдання у формуванні комунікативної компетентності молодших школярів.

Ключові слова: початковий курс мовно-літературної освіти, зміст і результати навчання.

Аннотация

В тезисах раскрыты содержание и ожидаемые результаты языково-литературного образования в начальной школе. Определены приоритетные задачи в формировании коммуникативной компетентности младших школьников.

Ключевые слова: начальный курс языково-литературного образования, содержание и результаты обучения.

Abstract

The thesis describes the content and expected results of language and literary education in elementary school. Priority tasks in forming communicative competence of junior pupils are determined.

Key words: initial course of language-literary education, content and results of training.

Важливим фактором впливу на формування змісту освіти є чітке бачення того, яким має бути результат навчання. Зміни, що відбуваються в сучасному суспільстві, вимагають переорієнтації системи шкільної освіти на формування в учнів життєвих компетентностей, які дозволять їм орієнтуватися в соціумі, інформаційному просторі, на ринку праці, навчатися, виконувати соціально важливі завдання, реагувати на потреби часу.

Одним із основних напрямів компетентісно орієнтованого навчання української мови є формування комунікативної компетентності школярів, яка полягає у здатності слухати, сприймати й відтворювати інформацію, читати і розуміти текст, вести діалог, брати участь у дискусіях, переконувати і

відстоювати свою точку зору, висловлювати власні думки, міркування, погляди в усній і письмовій формах.

Відповідно до запиту суспільства в Державному стандарті початкової освіти визначено результати, які має забезпечити мовно-літературна освітня галузь, а саме: «здобувач освіти взаємодіє з іншими особами усно, сприймає і використовує інформацію для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях; сприймає, аналізує, інтерпретує, критично оцінює інформацію в текстах різних видів, медіа-текстах та використовує її для збагачення свого досвіду; висловлює думки, почуття та ставлення, взаємодіє з іншими особами письмово та в режимі реального часу, дотримується норм літературної мови; досліджує індивідуальне мовлення для власної мовної творчості, спостерігає за мовними явищами, аналізує їх». [1, с. 4]

Для досягнення зазначених результатів у типовій освітній програмі мовно-літературної галузі, розробленій під керівництвом О. Я. Савченко, визначено п'ять змістових ліній: «Взаємодіємо усно», «Читаємо», «Взаємодіємо письмово», «Досліджуємо медіа», «Досліджуємо мовні явища».

Змістова лінія «Взаємодіємо усно» спрямована на формування в молодших школярів умінь сприймати, аналізувати, інтерпретувати й оцінювати усну інформацію та використовувати її в різних комунікативних ситуаціях, спілкуватися усно з іншими людьми в діалогічній і монологічній формах заради досягнення певних життєвих цілей. [2, с. 18]

У процесі реалізації цієї лінії здійснюється акцент не тільки на розвиток таких видів мовленнєвої діяльності, як аудіювання (слухання / розуміння сприйнятої на слух інформації) і говоріння (усне діалогічне та монологічне мовлення) та на засвоєння етикетних формул і етичних норм спілкування з людьми різного віку й статусу. Найважливішим є формування в молодших школярів життєво важливих умінь аналізувати почуту інформацію, критично оцінювати її та використовувати для вирішення певних проблем, а також формування здатності висловлювати,

аргументувати й доводити свої думки, вступати в дискусію, переконувати співрозмовника.

Змістова лінія «Читаємо» передбачає формування в учнів повноцінної навички читання, умінь самостійно вибирати й опрацьовувати літературні тексти різних видів, дитячі книжки, висловлювати своє ставлення до прочитаного, сприймати художній текст як засіб збагачення особистого емоційно-чуттєвого, соціального досвіду, користуватися раціональними прийомами пошуку потрібної інформації в різних джерелах, працювати з інформацією в різних форматах, застосовувати її в навчально-пізнавальних, комунікативних ситуаціях, практичному досвіді. [2, с. 18]

Пріоритетним завдання цієї лінії є формування умінь самостійно визначати мету читання, обирати джерела інформації, критично оцінювати прочитане і висловлювати своє ставлення до нього, перетворювати отриману інформацію і застосовувати її в життєвих ситуаціях.

Змістова лінія «Взаємодіємо письмово» спрямована на формування в молодших школярів повноцінної навички письма, умінь висловлювати свої думки, почуття, ставлення та взаємодіяти з іншими людьми в письмовій формі, виявляти себе в різних видах мовленнєво-творчої діяльності. [2, с. 18]

У процесі реалізації цієї лінії важливо навчити молодших школярів не тільки писати твори, а й обмінюватися елементарними письмовими повідомленнями, а також писати короткі висловлення для спілкування за допомогою цифрових пристроїв.

Змістова лінія «Досліджуємо медіа» передбачає формування в учнів умінь аналізувати, інтерпретувати, критично оцінювати інформацію в медіа-текстах та використовувати її для збагачення власного досвіду, створювати прості медіа-продукти. [2, с. 18]

Робота з медіа-текстами введена у зміст мовно-літературної галузі у зв'язку з великим впливом медіа-продуктів на формування світогляду школярів. Тому важливо вже в молодшому шкільному віці навчити дітей визначати мету медіа-продуктів, знаходити в медіа-текстах правдиву і

неправдиву інформацію та реагувати на них відповідним чином. Реалізація зазначених завдань здійснюється в процесі опрацювання візуальних медіа (світлина, малюнки, комікси, журнали, книжки), аудіовізуальних (мультфільми, фільми), інформації з Інтернет, рекламних текстів тощо.

Змістова лінія «Досліджуємо мовні явища» спрямована на дослідження учнями мовних одиниць і явищ з метою опанування початкових лінгвістичних знань, норм літературної вимови та правил українського правопису, формування в молодших школярів умінь послуговуватися українською мовою в усіх сферах життя. [2, с. 18]

Реалізація цієї змістової лінії передбачає підвищення уваги до практичних аспектів навчання, а саме:

- збагачення лексичного запасу учнів новими словами й виражальними засобами мови (порівняннями, епітетами, метафорами, фразеологізмами, синонімами, антонімами);

- розвиток умінь користуватися мовними засобами відповідно до норм літературної української мови: орфоепічних (правильне вимовляння і наголошування слів), лексичних (дотримання норм лексичної сполучуваності слів), граматичних (правильне утворення форм слова);

- формування умінь правильно будувати речення, різні за метою висловлювання (розповідні, питальні, спонукальні) та інтонацією (окличні й неокличні);

- вправляння у застосуванні алфавіту;

- формування умінь користуватися словниками та іншою довідковою літературою. [3, с. 11]

Засвоєння учнями мовного матеріалу передбачено здійснювати в процесі активної пізнавальної діяльності, яка супроводжується виконанням певних розумових операцій: спостереження за мовними одиницями і явищами, їх аналіз, порівняння, встановлення причинно-наслідкових зв'язків між ними, узагальнення своїх спостережень, формулювання під керівництвом учителя висновків, правил.

У процесі реалізації змісту цієї лінії доцільно використовувати такі прийоми, як евристична бесіда, проблемні запитання і завдання, дослідження мовного явища, порівняння мовних одиниць з метою встановлення подібних та відмінних ознак, пошук шляхів чи способів розв'язання життєвих мовленнєвих ситуацій.

Список використаних джерел

1. Державний стандарт початкової загальної освіти [електронний ресурс] – Режим доступу: <http://dano.dp.ua/attachments/article/303/Державний%20стандарт%20початкової%20освіти.pdf>.
2. Початкова освіта : Методичні рекомендації щодо використання в освітньому процесі типової освітньої програми для 1 класів закладів загальної середньої освіти; типова освітня програма для закладів загальної середньої освіти (колективу авторів під керівництвом О. Я. Савченко); методичні коментарі провідних науковців Інституту педагогіки НАПН України щодо впровадження ідей Нової української школи в початковій освіті. — К. : УОВЦ «Оріон», 2018. — 160 с.
3. Пономарьова К. І. Реалізація змістових ліній початкового курсу мовно-літературної освіти в 2 класі НУШ / Катерина Пономарьова // Учитель початкової школи. – 2019. – № 3. – С. 6-11.